

Měsíčník Rekodifikace & praxe: Otázky - odpovědi

eFocus

Časopis Rekodifikace & praxe přináší vedle odborných statí také odpovědi na čtenářské dotazy vztahující se k rekodifikační problematice. Z posledního listopadového čísla pro vás vybíráme:

Jak jsou v občanském zákoníku upravena vzájemná práva a povinnosti druha a družky?

Na dotaz odpovídá: **JUDr. Jana Seemanová**, externí doktorandka katedry pracovního práva a práva sociálního zabezpečení Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

Občanský zákoník se zabývá především právními vztahy mezi mužem a ženou, kteří uzavřeli manželství (část druhá rodinné právo hlava I manželství). Pro osoby žijící v nesezdaném páru se často používají pojmy „druh“ a „družka.“ Ačkoli občanské právo, a tedy ani občanský zákoník, tyto pojmy nezná, lze se s nimi setkat v jiných právních oblastech – v právu sociálního zabezpečení a v pracovním právu. Z hlediska občanského práva jsou pro vztah druh – družka významné pojmy osoba blízká a společná domácnost.

Osobou blízkou je podle § 22 odst. 1 obč. zák. příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.

Občanský zákoník rozlišuje dvě skupiny blízkých osob. Do první skupiny patří ty, které se stávají osobami blízkými pouze na základě příbuzenského, manželského či partnerského vztahu nebo švagrovství. Druhou skupinu tvoří osoby, které se osobami blízkými stávají až na základě určitých faktických poměrů, což se týká i nesezdaného soužití muže a ženy. Občanský zákoník stanoví vyvratitelnou právní domněnku, že osoby, které spolu trvale žijí, jsou osobami blízkými. Muž a žena, kteří neuzavřeli manželství a budou spolu trvale žít (tj. bydlet a sdílet společnou domácnost), se budou považovat za osoby blízké, pokud se neprokáže opak.

Podle § 3 odst. 1 obč. zák. patří mezi základní zásady soukromého práva ochrana přirozeného práva člověka brát se o vlastní štěstí a štěstí jeho rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým.

Občanský zákoník upravuje okruh práv, která mají osoby blízké navzájem. Jedná se např. o:

- právo na informaci v případě, že byl člověk převzat do zařízení poskytujícího zdravotní péči nebo je-li v něm držen (§ 105 odst. 1 obč. zák.),
- výjimku z neplatnosti darování vůči osobě blízké, která provozuje zařízení, kde se poskytují zdravotnické nebo sociální služby, anebo osobě, která takové zařízení spravuje nebo je v něm zaměstnána, proběhlo-li darování v době, kdy dárce byl v péči takového zařízení nebo jinak přijímal jeho služby (podle § 2067 obč. zák.),

- právo nájemce přijmout do své domácnosti osobu blízkou bez předchozího vyhrazeného souhlasu pronajímatele (§ 2272 odst. 2 obč. zák.),
- právo domáhat se ochrany osobnosti zemřelé osoby blízké (§ 82 odst. 2 obč. zák.).

Pojem domácnosti tak, jak ji do 31. 12. 2013 definoval občanský zákoník z r. 1964 v § 115, již nový občanský zákoník neobsahuje. Domácnost tvořily fyzické osoby, které spolu trvale žily a společně uhrazovaly náklady na své potřeby. Nový termín rodinná domácnost, který obsahuje občanský zákoník, se váže k rodině manželů.

Soužití nesezdaného páru předpokládá společné bydlení a vedení společné domácnosti. Faktické dlouhodobé soužití ve společné domácnosti nesezdaného páru má za následek vznik některých práv. Jde např. o právo zastoupení členem domácnosti. Podle § 49 odst. 1 obč. zák. brání-li duševní porucha zletilému, který nemá jiného zástupce, samostatně právně jednat, může ho zastupovat mj. také osoba, která se zastoupeným žila před vznikem zastoupení ve společné domácnosti alespoň tři roky. Zástupce může jednat jen v obvyklých záležitostech odpovídajících konkrétním životním poměrům zastoupeného. Jde zejména o záležitosti týkající se poskytování zdravotních a sociálních služeb a žádostí o přiznání sociálních dávek apod.

Soužití nesezdaného páru ve společné domácnosti má význam pro právo dědické. Zůstavitel může za svého života sepsat závěť, ve které ustanoví svého partnera z nesezdaného páru svým dědicem nebo odkazovníkem. Jediným omezením jsou v tomto případě práva nepominutelných dědiců, což jsou potomci zůstavitele. V případě, že zesnulý partner závěť za svého života nepořídil, nastává dědění ze zákona, a to podle dědických skupin stanovených občanským zákoníkem. Před děděním partnera z nesezdaného páru mají vždy přednost potomci. Spolužijící osoba dědí za podmínky, že žila se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a z tohoto důvodu pečovala o společnou domácnost nebo byla odkázána výživou na zůstavitele. Nesezdaná osoba dědí ve druhé (§ 1636 obč. zák.) nebo třetí třídě dědiců (§1637 obč. zák.). Do druhé třídy je zařazena v případě, že nedědí zůstavitelovi potomci a dědí společně s manželem a zůstavitelovými rodiči. Ve třetí třídě dědí společně se zůstavitelovými sourozenci, popř. jejich dětmi, a to v případě, že nedědí manžel ani žádný z rodičů.

Občanský zákoník nově upravuje právo některých osob na zaopatření po smrti zůstavitele. Podle § 1666 odst. 1 obč. zák. má matka zůstavitelova dítěte, která nebyla za zůstavitele provdána, právo na slušnou výživu z pozůstalosti až do konce šestého týdne po porodu. Podle § 1669 obč. zák. osobám, které požívaly až do smrti zůstavitele bezplatné zaopatření v jeho domácnosti, přísluší stejné zaopatření ještě tři týdny po smrti zůstavitele.

Společný nájem bytu vzniká pouze mezi manžely. V případě nesezdaného páru je nutné pro vznik společného nájmu, aby podle § 2270 odst. 1 obč. zák. uzavřely nájemní smlouvu společně nebo druhá osoba souhlasem pronajímatele a partnera přistoupila k nájemní smlouvě. Přejedání nájmu nedružstevního bytu je upraven v § 2279 obč. zák. Zemře-li nájemce a nejde-li o společný nájem bytu, přejde nájem na člena nájemcovy domácnosti, který v bytě žil ke dni smrti nájemce a nemá vlastní byt, ovšem za podmínky, že pronajímatel souhlasil s přechodem nájmu na tuto osobu.

Výživovací povinnost je podle občanského zákoníku stanovena pouze mezi stanoveným okruhem osob, a to dětmi a rodiči, ostatními příbuznými – potomky a předky, manžely, rozvedenými manžely a neprovdanou matkou a otcem jejího dítěte. Výživné mezi druhem a družkou upraveno není, výživné si poskytují vzájemně pouze na základě dobrovolnosti. Podle § 920 odst. 1 obč. zák. otec dítěte, za kterého není matka provdána, je povinen jí poskytnout výživu po dobu dvou let od narození dítěte a přispívat jí v přiměřeném rozsahu na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a porodem.

Mezi nesezdanými partnery nevzniká se zákona žádné majetkové společenství, na rozdíl od manželů,

kde vzniká společné jmění manželů. Nesezdané osoby proto nabývají veškerý majetek do výlučného vlastnictví nebo do podílového spoluvlastnictví. Občanský zákoník však dává široký prostor k individuální dohodě o vzájemných právech a povinnostech (§ 1 odst. 2 obč. zák.).

Časopis Rekodifikace & praxe přináší vedle odborných statí také odpovědi na čtenářské dotazy vztahující se k rekodifikační problematice. Na webových stránkách [časopisu](#) lze najít všechny otázky, které byly v rámci časopisu zodpovězeny vybraným týmem předních odborníků na dané oblasti práva. Máte-li tedy i vy konkrétní dotaz, zašlete jej na e-mailovou adresu rekodifikace-dotazy@wolterskluwer.cz.

Časopis Rekodifikace & praxe si můžete objednat >>> [zde](#).
nakladatelství Wolters Kluwer

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Recenze publikace: Chalupa, R. Zákon směnečný a šekový – komentář směnečné části. Zákon o mezinárodním právu soukromém – komentář směnečné části. Praha: Leges, 2021, 646 s.](#)
- [Recenzia](#)
- [Budoucnost je v technologiích i udržitelnosti](#)
- [Anotační recenze: Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení](#)
- [Věznice jsou přeplněné a věznění příliš drahé. Knihou Tresty budoucnosti chce INFO.CZ otevřít diskuzi o změnách](#)
- [Recenze na knihu: Zdeňková, V., Seidlová, M., Čornejová, H., Peterová H.: Jak správně vytvářet a využívat FKSP: Jak postupovat při poskytování příspěvku na stravování.](#)
- [Recenze na knihu: Zuzana Strnadová: Co by měl vědět příjemce dotace. 1.vyd. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2019, ISBN: 978-80-247-3076-9](#)
- [Ondřej Chmela: Zrušení poplatku za podnět k ÚOHS lze považovat za správné](#)
- [Anotační recenze: Koudelka, Z., Průcha, P., Zwyrtek Hamplová, J.: Zákon o obcích \(obecní zřízení\) – Komentář. Praha: Leges, 2019, 480s](#)
- [Pražské finále osmého ročníku konferencí Soukromé právo](#)
- [Recenze: Jakub Tomšej a kolektiv – Zaměstnávání cizinců v České republice](#)